

CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN.

NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 5.

ŠTEV. 3, 4.

MAREC-APRIL 1930.

LETO XI.

Občni zbor prosvetne centrale v Celovcu.

V dvorani Mohorjeve hiše se je v četrtek, dne 6. marca zbralo okoli stotrideset zastopnikov naših izobraževalnih društev pri Zili in v Rožu, v okolici Vrbskega jezera in v Podjuni. Nad vse razveseljiv pojav, da postajajo občni zbori naših centralnih organizacij od leta do leta številnejše obiskani in vedno živahnejši; dokaz je, da gre naše narodno življenje v polni, zdravi rasti naprej. Na tokratnem občnem zboru je bila zastopana v prvi vrsti naša mladina, kar je dalo občnemu zboru prav mladostno, življenja polno barvo.

Ob otvoritvi je omenil predsednik č. g. Poljanec, da obhajamo že triindvajsetletnico Zveze; doba do danes je dokazala njeno važnost in bodočnost naj še bolj naglasi njeno nujnost. Predal je potem besedo karitas-sekretarju č. g. dr. Blümlu, ki je nato v njemu lastni jedrnatosti logično vezanih stavkov skušal podati veličino misli katoliške akcije. Beseda »akcija« zveni sicer nekam čudno, a pomeni v naših besedah delo v kat. smislu, delo božjih zidarjev v nasprotju s prostožidarji. Kristjani naj sodelujejo s Kristusom Odrašeni-kom pri odreševanju sveta; kristjani, ki so se do danes pustili samo odreševati, naj postanejo v zvezi s cerkveno hierarhijo soodrešeniški razkrajajočega

se človeštva in sodelavei pri zgradbi novega doma na trdnih skalnatih temeljih. Katoliška akcija ni nova organizacija, marveč nova misel človeku, organizaciji, družbi, ki bo vrnila človeku njegovo dostojanstvo, družini ohranila njeno globoko in sveto vsebino in raztrgani današnji človeški družbi dala tako potrebno medsebojno ljubezen in nesebičnost. Misel katoliške akcije se naglo širi med narodi in tudi na nas je, da sledimo. Prvi naši stebri že stojijo, tla so pripravljena. Tudi prosveta bodi močan steber v tej novi zgradbi in doprinesi svoj del pri prerodu našega koroškega slovenskega ljudstva. — Tajnik g. V. Zwitter je nato izvajal dalje: Mladi rod v krogu naših izobraževalnih društev je bil do danes optimističen ter odločen in je črpal misel svojemu prosvetnemu delu do danes iz zemlje in zgodovine. Rod v društvih začena čutiti izkoreninjenost vsega podeželskega ljudstva, gleda razdejano domačijo, vidi pogubne vplive temnih sil. Na potu je k zopetni ozdravitvi svoji in svoje domačije. Strokovni tečajji, pesem in govor, tisk in slika, se usmerjajo v to enotno smer. Iz noči na dan, iz teme na svetlo, iz bolezni k zdravju! Misel katoliškega preporoda mladi rod pozdravlja v zavesti, da bo mogel iz nje črpati zase

še več optimizma in odločnosti, za svojo misel še večje globine in za svoje delo še boljše sil. Dobro se zaveda tega, da bo katoliška akcija vrnila vsemu našemu podeželskemu ljudstvu bistveni del njegove zdrave kmečke stanovske zavesti. Če se danes nahaja kmetiško ljudstvo v gospodarski in kulturni krizi, da prodaja posestva, beži v mesta in sili v tujino, je temu vzrok, ker je izkoreninjeno iz božje zemlje ter hoče z modernimi iznajdbami vero in božji blagoslov nadomestiti. Socialna bremena, davki, slab splošni gospodarski položaj, so le delni vzroki. Ljudstvo, ki izgubi svojo odporo silo in svojo svojevrstnost — narodnost, mora propasti moralno in gospodarsko. Naloga mladine v krogu vseh naših verskih in prosvetnih organizacij je, da sebe in svoje ljudstvo prerodi v rast in zdravje. Zato je njena dolžnost, da se priključi tej veliki katoliški misli. Ne smemo nikdar dopustiti, da bi se pričelo širiti v naših društvenih dvoranah in sobah ozračje nizkotnih kino-dvoran, nikdar dovoliti, da pade kulturna stopnja v naših društvih na nivo prostaških gostiln predmestij. Kristus Kralj! bodi naš bojni klic vsem, ki v temni misli razdirajo in uničujejo. Ta naš razmah naj na drugi strani podprejo dobro organizirani strokovni tečaji kulturno-gospodarskega značaja za naše fante po vzorcu že upeljanih kmetijsko gospodinjstkih tečajev za dekleta. V nas samih naj se utrdi misel in želja npravnega našega preroda, ki naj bo jedro pokreta.

Popoldanski spored je izpolnil občni zbor SKSZ. Tajnik je podal podrobno

poročilo o dosedanem delu prosvetne centrale, njenih prireditvah in tečajih, o obstoječem razmerju centrale do društev. Izredno disciplino društev dokazuje najlepše dejstvo, da je k občnemu zboru poslalo pismeno poročilo o delovanju v tej poslovni dobi 34 društev in obvezni denarni prispevek je krilo 31 društev. Ta slika pove mnogo. Blagajnik je nato še podal blagajniško poročilo, ki ki se je vzelo na znanje po izjavi preglednikov.

Medtem je dospel med nas tajnik ljubljanske Prosvetne zveze č. g. Z o r in burno pozdravljen je izpregovoril iskrene besede, da bodi naša skupna skrb, da se medsebojni kulturni stik še bolj poglobi in okrepi. Radio-Ljubljana, knjiga Mohorjeve družbe, slovenska koroška narodna pesem — vse to naj vodi do še ožje kulturne skupnosti in k povzdigi ljudske krščanske prosvete, zlasti v sedanji materialistični dobi.

Pri volitvah se je nato potrdil stari odbor; v širši odbor sta se pritegnila še č. g. Vauti kot društveni izvedenec in gosp. Schöttl iz Hodiš kot zastopnik društev v dolini med Dravo in Vrbskim jezerom. Po živahnih točkah slučajnosti je nato predsednik formalno občni zbor zaključil; dejansko pa ga je dovršil v naglici sestavljen pevski zbor z melodijo domače pesmi.

Društveniki in društvenice! Naj bi ne ostal uspeh občnega zbora samo na papirju in v tiskani besedi! Zapišimo ga rajši v naše duše z živo besedo! Nov korak bo v življenje, nov temeljni kamen v narodnem domu koroškega slovenskega ljudstva!

F. T.:

Prosvetni večer

(za maj).

1.

Otvoritev.

Dragi člani in članice! Približala se je pomlad. Na polju, v gozdu in vinogradih je vse zaživelo. Nešteto pridnih rok se suče, da preskrbi kruha domači družini.

To veselo življenje in pridno delo nam daje najlepši zgled za naše društveno življenje. Dvojni nauk nam nudi pomladanska narava: V društvu je treba solnce in dela. Pomlad brez solnce je mračna, pusta in kvarna, pomlad brez dela pa prinaša jesen brez sadu. Isto velja za društvo: društvo brez solnce,

to je društvo brez veselja, je niračno, pusto in kvarno. Pa tudi društvo brez dela je brezplodno in duhamorno. Zato hočemo pri tem društvenem večeru izpregovoriti par besed o društvenem veselju in društvenem delu. — Prosim vse, da pridno poslušate in upoštevate nasvete, ki so prepotrebni za društveni obstoj in napredek. Bog živi!

2.

Veselje na kmetih.

Navzgor se širi rožmarin,
navzdol se nagel vije,
na okenca zagrnjena
pomladno solnce sije.

Rdeča ruta, nagelni,
deklé razposajéno,
širok klobuk, oj fant vesel,
ki si prepeva eno.

Ti nagelni, ta rožmarin,
ti kmetje v luči solnca, —
ej, takih nima celi svet,
pa pojdi tja do konca!

3.

O veselju v društvu.

Riba ne more živeti brez vode, roža ne uspeva brez solnca, tako tudi človek ni zadovoljen, ako se pošteno ne razvedri. Pravo veselje je najboljša zabela za trudapolno delo. Kislih vremen in kislih obrazov se vsakdo boji.

Veselje sladí delo. Ko fant kosi na planinah, zapoje pesem in kosa reže, da je veselje. Dekleta grabijo, zapojejo pesem in delo jim gre urneje izpod rok. Celo rokodelci zaživžgajo pesem in pozabijo na zadržlo delavnico. Najbolj klaverno je gledati delavca, ki z jezo in nevoljo vrši svoj posel.

Kar velja za ročno delo, isto velja tudi za delo v društvu. Člani se bodo kmalu naveličali samih predavanj, ako ne bo privlačna njih vsebina in raznovrstna njihova snov. Zlasti mladina želi spremembe in prijetne zabave. Pred vojno so imela društva skoro po večini le zabavni značaj; sedanje razmere nas pa silijo, da društvom damo v prv. vrsti

značaj domačih šol, kjer se bodo člani predvsem izobraževali. Vendar vkljub temu glavnemu namenu ne smemo zanemarjati primernega razvedrila.

Vprašanje je le, kakšno je pravo društveno veselje in kakšnega veselja v naših društvih ne trpimo.

Pravo veselje je ono, ki človeku ne dela težke vesti in bolne glave. Dogaja se, da po nekaterih društvih člani po končani prireditvi gredo v gostilne in iščejo veselja v pijači. Najstrožje obsojamo to potratnost! Koliko potreb imajo naša društva! Manjka novih knjig, inventarja, harmonija, odra itd. Zato je tako zapravljanje ne le škodljivo, temveč vse graje vredno. Nismo sicer proti skromni južini, a vemo, da bodo požrtvovalni člani tudi južino radi žrtvovali v korist društvene blagajne.

Ponekod se celo dogaja, da se članstvo ob takih prilikah pripravi za ples. Res je sicer, da ogromna večina društev energično odklanja plesno norost. Če bi se pa katero društvo spozabilo in bi vkljub temu opozorilu plesalo, bomo v interesu naše organizacije najstrožje nastopili proti takim izrodkom. Časi so preresni in društveno delo prepotrebno, zato morajo take prismođarije izginiti iz naših prosvetnih društev! Pozivamo vse zavedne fante in zlasti naša dekleta, naj zastavijo ves svoj vpliv, da se iztrebijo plesi, ki donašajo našem, že itak bornemu rodu, še hujše moralne in denarne žrtve. Člani, ki jim je ljubše plesišče kot društvena soba, naj gredo iz naših vrst. Ne bo jih škoda!

Opozoriti moramo še na eno napačno razveseljevanje v naših društvih. Dogaja se, da se o priliki izletov, dramatskih in pevskih vaj neprimerno obnašajo nekateri člani in članice. Slišijo se napačna namigavanja, neprimerne besede in dvoumni pogovori. Včasih se celo pripeti, da zlorablajo nekateri mlajši člani društvene sestanke za ljubimkanje in ljubezenske traparije. Ni čuda, če pada v takih društvih senca na vse društvene in če trpi radi nediscipline nekaterih ugled vseh. Prizadeti člani in članice naj pominijo, da s takim obnašanjem ne prinašajo v društvo veselja, temveč trpkost in jezo.

Kakšno naj bó torej naše veselje?

Vsak dan ima svoje majhno ali veliko veselje. Ni treba, da bi bilo zvezano z bogastvom, z razkošjem, s šumno zabavo. Človek se mora ozirati na ono skrito veselje, ki ga prinaša vsakdanje življenje. Veselje nad mladim jutrom, nad razcvelim cvetjem, nad nedeljskim počitkom, nad obiskom pri znancih in prijateljih, nad dobro knjigo, nad prireditvijo v prosvetnem društvu, nad dobrim delom, ki ga hočemo opraviti — to je veselje, ki ne stane nič in vendar osrečuje tistega, ki je z malim zadovoljen.

Ko se v jutru prebudiš, pomisli na tako veselje, ki te čaka v teku tega dneva. Ako je kdo slabe volje, radi rečemo, da je vstal zjutraj z levo nogo. Od noge to gotovo ni odvisno, mnogo resnice pa je v reku, kajti tisti, ki prične dan z veselim obrazom, s prijetnimi mislimi, tisti ima za dotični dan dovolj svetlobe, da mu majhne dnevne nezgode ne morejo blizu. Ko bo torej dan svetel in blag, bo tvoj zadovoljni obraz, tvoj prisrčni glas vplival ugodno na vse ljudi, s katerimi te spravi ta dan v dotiko in ti sam se boš čutil zadovoljnega.

Zvečer, preden te spanec zaziblje v sen, premisli, kaj ti je dan prinesel dobrega in kaj bi še lahko naslednji dan popravil. Tako bo sen miren in zjutraj bodo stale vesele misli že kar ob postelji.

>Imejte solnce v srcu!< tako pravi pesnik, a ne imejte ga samo zase, temveč tudi za druge. Pomisli večkrat, kaj bi lahko dobrega storil svojim sočlanom. Ni treba, da bi jih razveselil z darom! Ne, prijazen pogled, dobra beseda, srčen pozdrav, dobrodušen nasvet, majhna pomoč ali usluga, to so sredstva, če hočeš ustvariti v srcu svojega bližnjega veselo razpoloženje in mu nuditi trohico veselja, za katero ti bo hvaležen.

Mi smo preveč zaverovani sami vase, ne vidimo radi tujega veselja, zato nam le težko pride na misel, da bi komu storili kaj prijetnega. In vendar je to tako lahko in obrodi toliko sadu! Ne glejmo torej sami nase, temveč delimo svoje veselje v društvu tudi z drugimi. S tem bo postalo naše veselje dvojno!

4.

Vesela pesem.

Prelepa vaša hiša, oj,
prelep je res vaš dvor,
in lepa miza bela mi,
nad njo svet Izidor.

Alenčica, Alenčica,
naj sveti Izidor,
varuje hišo,
varuje lepi dvor.

Iz hrama ajda naj diši,
naj očka ti živi,
štej doto, ne preštej je ti
tri dni in tri noči!

5.

Živa slika.

Kosci in žanjice se vračajo zvečer s polja. Na vasi pred znamenjem obstoje in zapojejo: Glejte, že solnce zahaja ... (Pesmarica, str. 120.) Vmes zapoje zvonovi, zbor se mirno razide, v daljavi odmeva pesem, ki polagoma utihne.

6.

Kaj naj društva delajo v poletnem času.

Navadno društva v poletju začasno prekinejo društveno delo vsled nujnega poljskega dela. Vendar ne moremo odobravati zastoja v društvenem življenju. Letošnje poletje nam zlasti nalaga sledeče naloge:

a) Vsako društvo mora uvesti naraščaj! Brez mlajših članov ne bomo imeli starejših! Otroci naj se pod posebnim vodstvom zbirajo tedensko — seveda le podnevi — k sestankom, kjer naj prepevajo primerne pesmice in se igrajo.

b) Skupno romanje bo na Sv. Višarje 26. in 27. julija. Priglasiti se je treba do 1. junija.

c) Skrbite, da se bodo vsaj mesečno vršili društveni večeri, da ne boste zanemarjali knjižnice in rednih pevskih, dramatskih in sportnih vaj.

č) Priporočamo, naj društva prireajo izlete in krajša romanja. Pazite pa, da ne bo trpela nedeljska služba božja in ugled društva!

d) Za praznik sv. Cirila in Metoda naj društveniki oskrbe kres, društveno mašo in če le mogoče akademijo!

e) Slovesne otvoritve društvenih domov in prosvetni dnevi bodo: junija v Smartnem pri Kranju, julija na Jesenicah, avgusta v Trebnjem.

7.

Zaključna pesem.

Dvignite bratje! (Pesem naročite pri tajništvu Prosvetne zveze.)

8.

Zaključitev.

Dragi prijatelji in prijateljice! Naš društveni večer je končan. Najlepše se zahvaljujem vsem udeležencem z željo, da bi v našem društvu vladalo veselo delo, ki naj ga Bog blagoslovi! Bog živi!

Ženski odsek

S. K. ŽENSKA ZVEZA.

V zadnjem času se je v okviru Prosvetnih društev ustanovilo večje število ženskih odnosno dekliških odsekov. Mnogo pa je še takih krajev, kjer bi si žene in dekleta, ki so članice Prosvetnih društev, radi osnovala svoj odsek, a ne vedo, kako bi začele. Vsem tem svetujemo, da se obrnejo na Slov. krščansko žensko zvezo, Ljubljana, Miklošičeva cesta 5, ki bo dala takoj vsa potrebna navodila za ustanovitev odseka.

Ker vsa ženska društva in odseki zelo pogrešajo navodil in pripomočkov za živahno in uspešno društveno delovanje, je Ženska zveza sklenila, da jim bo v to svrhu po možnosti vsak mesec pošiljala primerna navodila in nasvete.

Ženska zveza ima na razpolago več voditeljic za kmetijsko-gospodinjске tečaje. Društva in odseki, ki žele, da bi se tečaj vršil, naj to sporoče Ženski zvezi, katera bo dala potrebna pojasnila glede tečaja.

DEKLETA, NAGELJNOV!

Pravijo, da si dandanes dekleta medsebojno nimajo več toliko povedati kot nekda, ko so se zbirale na preji ali drugod v lastni družbi. Trdijo, da sedanja dekleta kljub knjigam in govorom niso več tako globoka, kot nekda, da ni več med njimi pravih prijateljic in tovarišic. Osamljena živijo danes dekleta v svoji skrbi in svojem veselju. Lažje je stati fantu samemu v borbi in viharju in nje mu je naravnost treba trdnosti in nepopgljivosti; ve, dekleta, pa rabite glo-

bokih korenin v prvi vrsti. Zato ta naša prošnja!

Duhu našega modernega časa odgovarja dejstvo, da je človek docela izgubil pravi stik z naravo. Današnje ljudstvo je izgubilo ves smisel za naravo, ki ga obdaja vseokrog, za naravo, na kateri stoji, v kateri in iz katere živi. Kaj briga človeka današnje dobe roža v božji naravi, ki išče solca in zemlje in vlage; kaj ga briga mogočno drevo, ki kljubuje že stoletja viharju in neurju; nič več mu ne govori pestoletna lipa sredi vasi, ki je zrla gibanje in življenje starodavnih prednikov. Po gorah išče moderni človek rekordov in vratolomnih prepadov, v gozdovih šteje denar in izkupiček, v rastlini in živali vidi zgolj sredstvo zase. Paragrafa je bilo treba proti mučenju živali, današnje ljudstvo že rabi organizacij za zaščito živalstva in rastlinstva pred človekom in na kolo dvorih pa oni lepak »Varstvo gorskih cvetic«. Vsa ta božja narava, ki ga obdaja, mu ne govori več velikih in modrih besed, ne zna več čitati iz tega živega svetega pisma, nič več ni v današnjem človeku spoštovanja do vsega naravnega veličanstva. In zato postaja ljudstvo naše dobe v svoji misli in besedi, v svojem delu in svoji zabavi tako plitvo in plehko.

Dekleta! Poznate li pesem »Rožic ne bom trgala«, mar ni njena melodija beseda vaše duše, ki vam govori, da ste tudi ve rožice, v nebeški vrtec vsajene? Nekoč so dekleta plele rože na vrtu in pele pesem glasno. Rože rastejo v zatišju in so zadovoljne s svojo zemljico

in roso in dežkom in okolico; svoje glave obračajo za solncem, v svoji skromnosti pa so kras in lepota okolici. Rožam gotovo ni nič do tujih tal in tuje lepote.

Da naj bo naše ljudstvo globoko, mu je treba zopet spoštovanja in ljubezni do narave. Zopet se mora naučiti gledati lepoto vsega obdajajočega sveta. Če bo nekoč videlo ta kras okoli sebe, kate-rega gleda sedaj še z zaprtimi očmi, bo nehote sledilo njegovemu pogledu in se začelo tudi samo obračati za solncem; tedaj bo našlo zopet spoštovanje do sebe in svojega. In prvega koraka in zgle-da je treba pri vas, dekleta! Ljubezni do vse te božje narave, skrb za rože in zopet bo lepa naša domača hiša in do-

mača vas, kajti krasili jo bodo nageljni na oknih in skrbno negovani vrtovi, v hišah pa red in snaga.

*

Vsako društvo mora imeti ženski odsek.

Najlepše uspehe na prosvetnem polju beležijo ona društva, kjer pridno dela ženski in dekliški odsek. Kar je gospodinja v hiši, to je ženski odsek v društvu. Ženska zveza je napravila načrt dela za ženske krožke, zato naj skrbe odbori prosvetnih društev, da stopijo odseki v stik z Žensko zvezo.

>Vigred< je naše žensko glasilo. Kolikor članic šteje ženski krožek, toliko naročnic mora šteti >Vigred<.

Kino odsek

Preobrat v filmski industriji.

Odkar je filmska industrija preokrenila od nemega k zvočnemu filmu, sloni tudi izgotovitev takega filma na povsem drugačnih produkcijskih metodah, kot se je to vršilo pri snemanju nemih filmov.

Preobrat opazimo že pri manuskriptu. Filmski zvezek (Drehbuch), v katerem je popisana vsebina filmskega dejanja, razčlenjena že tako, da so posamezni subjekti že pripravljene za snemanje, je dozdej služila režiserju kot podlaga za njegovo delo v atelijeju. Premnogokrat se je zgodilo, da je hipna nova režiserjeva zamislica kar med snemanjem spremenila cel vrstni scenični red manuskripta. Pravtako se je dogajalo, da se je pri sestavljanju filma (montaža) še marsikaka sprememba v kaki sceni ali napisu napram manuskriptu predru-gačila. V bodoče je to nemogoče. Snemke zvočnega filma se ne morejo niti med snemanjem, niti pozneje pri montaži filma spremeniti ali okrajšati. Vsaka sprememba že dovršenega manuskripta bi raztrgala in prekinila zvočni film spremljajočo glasbo. Zato je pri izdelovanju zvočnega filma posebne važnosti

neke vrste ura, metronom imenovana, s katero merijo čas, tako da je dolžina posamezne snemke v popolnem skladu s spremljajočo glasbo. Tako se morajo sedaj režiser, avtor, komponist in fotograf za dolžino vsake posamezne scene točno sporazumeti. Že prej, pri pisalni mizi, je treba najti dramatsko najbolj učinkujočo obliko, kajti med snemanjem je nemogoče še kaj popravljati. Iz tega je razvidno, da so predpriprave za izdelavo zvočnega filma neprimeroma daljše in težavnejše, kot so bile pri nemih filmih.

Tudi arhitekt mora kreniti na povsem nova pota. Ne gre več za najbolj slikovite zgradbe. Treba je predvsem skrbeti za čim popolnejšo akustiko. Zato gotovega materiala pri stavbah, potrebnih za snemanje zvočnega filma arhitekt ne more več rabiti. Tudi nekatere stavbne oblike ne pridejo več v poštev. Samoposebi je umevno, da je treba tudi ateljeje preurediti tako, da se pri snemanju zvočnega filma sliši edino le željeni zvok, brez vsakega drugega šuma.

Tudi filmski igralci se izbirajo poselej iz povsem drugih vidikov. Prej dobri

igralci z dovršeno mimiko in gestikulacijo, sedaj igralec ki ima lep glas in je za mikrofon najbolj sposoben. Kajti dobe se sijajni pevci, kojih glas pa mikrofon sprejme tako, da pri reprodukciji zveni za uho neprikladno in neprijazno. In tak pevec, ki bi v opernem gledališču napravil karijero, ne pride pri zvočnem filmu sploh v poštev. Mikrofon je občutljiv in komur je on sovražen, se zastoj trudi, da bi dosegel kdaj prijateljstvo z njim. Isto vidimo tudi pri radiju. Glas nekaterega pevcu radio naravnost idealizira, da se kar čudimo, ko ga po sprejemnem aparatu slišimo, medtem, ko zopet glas sicer dobrega pevcu zveni po radiju naravnost zoperno.

Delovni štab pri snemanju zvočnih filmov je znatno razširjen. Zlasti prideta že pri prvih pripravah v poštev komunist in dirigent. Avtor mora manuskript usmeriti v toliko, da pride do veljave živa beseda, kot v teatru. V ateljeju opazimo povsem novega sodelavca »mixel« imenovanega, ki regulira glas, ali da ga ojačuje, ali pa zopet oslabšuje.

Največjo spremembo pa je opaziti pri snemanju samem. Prej je igralce pri igri podpiral najbolj režiser sam. To mora sedaj popolnoma odpasti. Vsa režija se mora vršiti povsem brezglasno, in to zahteva čimveč vaj in predskušenj. Filmski igralec se mora priučiti, da tudi pri skušnjah igra z artistično natančnostjo. Umevano je torej, da mora, kot dramski igralec, svojo vlogo točno znati, in to še bolj, ker mora igrati in govoriti brez suflerja.

Važnost kake scene se je dosedaj pri nemih filmih poudarjala s tem, da je režiser gledalcu pokazal velik format (samo glavo igralca, ali tudi samo njegovo oko, ali usta). Pri zvočnih filmih to odpade, ker važnost dejanja regulira akustika, bolj ali manj živo izgovorjena beseda.

Pač pa bodo v bodoče pokrajinske snemke povzročale nemalo težav. Vodljive aparature za snemanje zvočnih filmov bodo v marsikaterem slučaju odpovedale, to največkrat takrat, kadar bodo stranski šumi in glasovi močnejši, kot zaželeni zvok. Tudi pri zvočnem filmu se že sedaj, kot pri radiju poslu-

žujejo umetnih zvokov, ker bi originalne zvoke mikrofon ne mogel prenesti. (Streljanje s topom, bučanje morja, drdranje vlaka itd.)

Na internacionalnosti zvočni film ne bo izgubil, verjetneje, da bo še pridobil. Petje in godba je mednarodna. Govoreči film (bo sicer malim narodom manj dostopen, ker bodo dialogi profizvajani le v jezikih velikih narodov (angleški, nemški) vendar že danes prakticirajo izposojevalnice zvočnih filmov, da ustavljajo pod slike tekst v domačem jeziku. Pri nas pride v poštev srbo-hrvatski jezik, ker imamo izposojevalnice v Zagrebu in Beogradu.

Zvočni film ne bo, kot mnogi menijo, postal predfilman teater. Hodil bo svoja pota in se bo paralelno ob teatru razvil v povsem novo, njemu lastno umetniško obliko.

Verjetno je, da bo zlasti publika v malih mestih sprejela zvočni film z odkritim navdušenjem. Kajti godba pri zvočnih filmih je prvovrstna in poslušalec ima poleg tega priliko slišati prvovrstne pevce in igralce sveta.

Vsekakor stojimo pred važnim preobratom v filmski industriji, čigar obsega zaenkrat še ne moremo pregledati. Gotovo je, pa da bo človeški duh tudi na tem polju dosegel še velike, ženeialne iznajdbe.

*

Japonsko prosvetno ministrstvo je pretekli mesec izdalo statistiko, iz katere je razvidno, da je v preteklem letu obiskalo kino 136.290.000 ljudi. To je skoraj dvakrat toliko, kolikor šteje Japonska vsega prebivalstva. Vseh kinogledališč ima Japonska po tej statistiki 2550.

*

Vrhovna organizacija nemške filmske industrije (okrajšano Spio) se je izrekla proti lascivnim filmskim naslovom, ki špekulirajo samo na najnižje instinkte. V njej organizirani producenti, izposojevalnice in kinopodjetniki so storiili vse, da so take naslove zatrli. Kljub temu je zadnji čas prišlo na trg nekaj filmov, ki nemškemu filmu škodujejo radi nelepim naslovov. Zato je organizacija sklenila, da takih filmov ne sme

sprejeti nobena v njej včlanjena izposojevalnica. Razen tega je še enkrat bilo poudarjeno, da njene produkcijske firme nikdar ne bodo izgotavljale filmov s zgolj erotično, ali senzacijsko ali kriminalno vsebino. Tudi bo vrhovna organizacija preprečila, da bi se po njenih kinogledaliških igrali filmi take vsebine.

Angleška statistika zvočnega filma izkazuje za leto 1929 krepak produkcijski napredek. Vseh filmov je bilo v tem letu izgotovljenih 289 izmed teh 11 z več ko 3000 m dolžine. Največ filmov je bilo izgotovljenih decembra meseca, t. j. 47.

Kateri film je v l. 1929. napravil **najmočnejši vtis**? Berlinski dnevnik »Der Deutsche« razpisuje vsako leto hvalevredno anketo z vprašanjem, kateri film je v preteklem letu napravil na vas najmočnejši vtis. Vprašani so ljudski vzgojitelji, državniki, pisatelji, gledališki intendant, različni umetniki, igralci, režiserji, oni, ki se bavijo s filmskimi vprašanji, strokovno filmsko časopisje in kritiki v dnevnem časopisju. Vprašani se nahajajo v tu- in inozemstvu in na izbiro je svetovna filmska produkcija. Došlo je 150 odgovorov. Največkrat imenovani so bili sledeči filmi:

Devet gospodov (Režija Jackes Feyder)	29
Halelujah (zamorski film)	28
The Singing fool	27
Beli pekel na Pic Palú	26
Zivi mrtvec	19
Dvoje mladih src	17
Vihar nad Azijo	16
The Love Parade	15
Atlantik	14

Zanimivo je, da je »Devica Orleanska« (Režija Dreyer) dobila le 4 glasove in sicer: Katoliški nemški filmski časopis: »Die deutsche Filmzeitung«; gledališki intendant Karl Martin, Berlin; pesnik Thomas Mann, München in ruski sovjetski filmski režiser v Moskvi Pudovkin.

Pri nas sta izmed gori navedenih filmov znana samo dva: Singing fool in

Zivi mrtvec; vsi ostali niso dospeli do sedaj še v Jugoslavijo.

Na katoliški ljudski visoki šoli v Berlinu so v program privzeli tudi celo vrsto filmskih predavanj. Prvi večer je govoril p. Friderik Anckermann S. J. o temi »Film in svetovni nazor«. Predavanje je zaključilo predvajanje filma »Vihar nad Azijo« (ki je v naši kraljevini prepovedan). Pri predavanju so bili navzoči mnogi izvedenci in filmski režiserji, ki so predavanje z odobravanjem vzeli na znanje, ker jim je le-to moglo pojasniti marsikaj česar še niso prej vedeli. Drugi večer je bil bolj tehničnega značaja in je na njem govoril dr. Beyfuß o temi: »Čudeži filma«. Sledila bodo še druga predavanja, kakor »Filmska režija«, »Film in fotografija«, »Film in umetniki« itd. Posrečena je bila misel ljudstvo z enakimi predavanji poučevati. Nemci tudi po drugih svojih katoliških organizacijah prirejajo slična filmska predavanja, kajti dobro se zavedajo, da bodo le na ta način vzgojili publiko, ki bo znala s kritičnim očesom presojati različne filme.

Filmsko udejstvovanje holandskih katoličanov. Znano je, da se holandski katoličani na polju filma zelo uspešno udeležujejo. Ker sami nimajo lastne filmske produkcije se njihovo delo omejuje na dobro izbiro inozemskih filmov, ki jih dežela dobi iz Amerike in Nemčije. Cenzuro vodi, iz katoliških filmskih kongresov dobro poznani, p. Hermans Rotterdam. Poudariti moramo, da je tudi katoliško dnevno časopisje znalo ohraniti svojo samostojnost v kritiki filmov, dočim beremo, da je v Nemčiji marsikak list, ki se šteje za katoliškega, premnogokrat že zatislil obe očesi, če je šlo za to, da reši dobro plačan inserat.

Na čelu vsega filmskega gibanja stoji »Katolieke Film-Centrale«, ki izdaja svoj list »Filmgids«. To je čedna ilustrirana katoliška filmska revija in izhaja vsakih 14 dni. Mi želimo holandskim katoličanom, med katerimi je mnogo naših ljudi, tudi na polju filma mnogo uspeha in božjega blagoslova.

Radio - Ljubljana.

(Dalje.)

sestavi programa se je treba ozirati na stan poslušalcev. Ker tvori uradniški in obrtni stan skoraj polovico radio-abonentov, in ostala polovica je razdeljena na druge stanove, zato je brez dvoma zelo težavna odločitev, komu naj se prisodi prednost v programu. Tisti, kateri bi danes najbolj potrebovali te moderne kulturne iznajdbe, to so kmetje in delavci, tisti so pri nas še v manjšini. Kmetjskih abonentov imamo 848, delavcev pa le 346. Gotovo so temu več ali manj krive socialne in gmotne razmere, v katerih živita danes naš kmet in naš delavec.

Na čelu naše radio-oddajne postaje stojita dva odbora: t. j. gospodarski in programni. Gospodarski odbor je imel dve anketi v tekočem poslovnem letu. Poveril je delo eksekutivi, ki šteje skupaj pet članov, katera je imela pod predsedstvom predsednika Prosvetne zveze dr. J. Mohoriča 28 sej. Programni odbor, v katerem so zastopnik univerze, zastopnik srednješolskih profesorjev, dalje vsi referenti, je imel skupno 10 sej. Med tem ko se vršijo konference, referentov tedensko.

Velike so naloge onega, kateremu je poverjeno vodstvo programa. Upoštevati je treba radio-abonente po njihovem stanju, njihovih razmerah, njihovi izobrazbi in tako dalje. Prav tako je treba računati z vsemi časovnimi kulturnimi pojavi, opazovati je treba vire kulturnih dobrin in misliti, kako jih spremeniti potom akustične forme, da bodo čimbolj dostopni poslušalcem. Vpoštevati je treba psihološke in pedagoške momente, kulturna stremjenja, treba je soustvarjati in kolikor mogoče podvreči vse kulturne pojave in dobrine celotnemu programu. Program mora biti sličen dobro urejanemu dnevniku, ki upošteva senzacijo, kakor tudi vse ostale panoge kulturnega udejstvovanja. Kot reporter mora takorekoč hiteti za življenjem in stremiti mora za tem, da ne seznanja svojih poslušalcev samo s preteklimi, temveč da je glasnik sedanosti, klicar bodočnosti. Vsi ti momenti igrajo veliko vlogo, tako pri

predavanjih, kakor tudi pri glasbi, drami, literaturi. Program mora dalje družiti življenje in ideje sodobnega človeka.

Če pogledamo sedaj program naše oddajne postaje pridemo do sledečih statističnih ugotovitev. Poučni del je obsegal v preteklem letu pet jezikovnih tečajev, katerih se je udeleževalo približno 600 do 700 abonentov. Na željo abonentov smo otvorili angleški, ruski in esperantski jezikovni tečaj. Prosvetni program je obsegal štiri oddelke, kateri so vsi skupaj tvorili celoto pod naslovom ljudske visoke šole. Skrbi za zdravje, za telo ter športu je bilo posvečenih 52 predavanj. K spoznavanju narave je veljalo 72 predavanj. Človeku, kot duševnemu bitju je bilo posvečenih 85 predavanj. Duhovne dobrine človeštva pa so se obravnavale v 130 predavalnih urah. Poleg tega so bila stanovska predavanja za delavce 35, za kmetijske gospodarje 67, za gospodinjce 27 ur. Kot prvi izmed vseh oddajnih postaj smo vpeljali propagandna predavanja za tujski promet, katerih je bilo 21, in to ne brez uspeha. Ostalih raznih predavanj je pa bilo 98. Vseh predavalnih in učnih pol-ur pa je bilo 845.

Tretji del programa zavzema muzikalni oddelek. Tu so zastopani orkestri, godbe na pihala, jazz-band, kvarteti in komorna glasba, radio-kvarteti, radio-orkester, trio, citre itd. Vsega skupaj je ta program spolnil 651 ur. Vokalna glasba je bila zastopana po mešanih zborih, ženskih zborih, ženskih duetih in tercetih, moških oktetih, kvintetih, kvartetih, solistih in mladinskih zborih. Vseh pevskih nastopov je bilo 289.

Glasba je bila dalje zastopana še po solistih: dueti, violina, klavir, čelo, rogovi, skupaj 63 nastopov.

Zlasti glasbeni krogi so pred enim letom z dvomom v srcu sprejeli radio-Ljubljano. Dokazano pa je, da je ravno radio najboljši vzgojitelj za glasbo. Zanimanje za koncerte, za pevske nastope, za opero se je dvignilo in pridobilo prijateljev ne samo znotraj mestnega obzidja, temveč tudi po deželi. Dežela pa

je bila deležna prenosov iz opere, koncertov iz Unionske dvorane, iz velesějma itd. Vseh prenosov je bilo 179. Pouku in zabavi pa je bilo posvećenih 243 ur, katere so izpopolnile pravljice, humoristična predavanja, operetni večeri, šaljivi nastopi, recitacije in dramski nastopi. — Bogatejše postaje so razpisale posebne nagrade za literate, kateri naj bi ustvarili drame in igre za radio. Kajti tukaj se je pokazalo, da stojimo pred novim problemom, kateri se je pojavil v sedanjem času. Kër je radio glasnik sodobne kulture, mora seveda tudi iskati novih potov in novih izrazov in form. To se pravi, da mora ustvariti novovrsne drame, katere bodo abstrahirale, rekel bi, preteklost z vsemi njenimi kulisami, z njenimi šminkanimi osebami. Pred nami rastejo osebe sedanjosti. S tem pa seveda ni rečeno, da bi radio prezrl vsa fista dela, katera sicer koreninijo v preteklosti, a imajo v sedanjosti še vedno klasično vrednost. Tudi na tem polju se je naš referent za dramo prof. Koblar veliko prizadeval, da bi v mični formi podal naša dela radio-poslušalcem. — Vseh oseb, ki so nastopile pri prireditvah Radio-Ljubljane je bilo v prvem letu 2863. Med temi je bilo 1303 pevcev, 363 glasbenikov, ostalo so spolnili predavatelji, gledališki igralci, pesniki, pisatelji itd. Končno je treba podčrtati tudi dejstvo, da je postaja veliko več nudila kakor pa je dolžna po pogodbi. Člen 2. pogodbe nalaga postaji dolžnost, da oddaja dnevno najmanj 150 minut izmed katerih mora biti 60 minut originalne glasbe in ne gramofonskih plošč. Po pogodbi bi bili mi torej dolžni oddajati 925 ur med

temi 370 ur originalne glasbe. V resnici pa je bilo od 1. sept. 1928 do 15. okt. 1929 2420 ur oddajanja, torej 1495 ur več, kakor je bila postaja obvezana. Med tem 1377 ur glasbe, torej 1007 ur več, kakor smo bili dolžni po pogodbi. Reproducirana glasba je obsegala nad 4000 plošč. Program sam najbolj jasno govori o kulturni važnosti radio-oddajne postaje. Skoraj nimamo danes institucije, katera bi se mogla na tem polju postaviti v isto vrsto. So pa še drugi momenti, kateri prav tako glasno govorijo o važnosti te iznajdbe. Spomnim samo na socialni pomen te institucije. Bolniki, kateri so priklenjeni na posteljo, kateri ležijo po bolnicah, sanatorijih in v domači oskrbi, so nam poslali številna priznanja in izpovedali, da jim je radio edina uteha v njihovi boleznii. Slepci, kateri so oropani tako dragocenega daru, so zopet poslali številne zahvale, da jim je radio-Ljubljana poklonila aparate in, da jim v njihovem žalostnem stanju radio saj delno nadomestuje solnčno luč. Radio je marsikateri družini vrnil zopet očeta. Marsikaterega podeželnega inteligenta je radio odtrgal iz gostilne in ga privezal zopet v krog družine. Ljudje, kateri so prej hrepneli po mestu in mestnih napravah, katere jim nudi veliko mesto, so potom radija deležni vseh kulturnih prireditev in vsled tega se prav dobro počutijo tudi na deželi. Še eno prednost ima radio in ta je, da napravi človeka bolj dostopnega za to, kar imenujemo človečanstvo. Radi-amater polagoma čuti in misli svetovno. Potom eterskih valov narodi postajajo en narod in gotovo je to najboljše vzgojno sredstvo za zblizanje narodov.

Zakon o zaščiti avtorske pravice.

Dne 27. dec. 1929 je izšel v Službenih Novinah kraljevine Jugoslavije ta zakon in ima od tedaj obvezno moč. Zakon obsega 80 paragrafov in je za vsa naša prosvetna društva velikega pomena. Zato priporočamo vsem prosvetnim društvom, da si ta zakon, ki je izšel v posebni brošuri, po 16 Din, nabavijo.* Naročila izvršuje tudi Prosvetna zveza.

Po tem zakonu so zaščiteni vsa književna in umetniška dela naših državlja-

nov in tudi tujih pisateljev in umetnikov po mednarodni pogodbi, tako da jih sme samo avtor sam ponovno izdajati, prevesti v drug jezik, predelati ali javno izvajati ali reproducirati. Kršitve teh pravic se kaznujejo po obćih kazenskih predpisih, kakor tudi po posebnih predpisih tega zakona. Kazni določa § 51. takole:

>V denarju od 500 do 10.000 Din ali z zaporom od 7 dni do 2 mesecev se kaznuje:

1. Kdor zoper predpise §§ 17. in 31. tega zakona vedoma izpremeni kakšno delo ali njegov naziv ali avtorjev naziv ali delo skrajše.

2. Kdor zoper predpise § 18. tega zakona vedoma postavi na delo likovne umetnosti avtorjevo ime ali njegov karakteristični znak ali postavi, razmnoževaje tako delo, nanje avtorjevo ime ali njegov karakteristični znak na tak način, da utegne nastati zmeta.

3. Kdor zoper predpis § 24. tega zakona vedoma razmnožuje ali daje v promet govore ali predavanja v zbirki.

4. Kdor zoper predpis § 25. tega zakona vedoma prenaša v druge novine novinarske vesti, prejete na žični ali brezžični način.

5. Kdor zoper predpis § 32. tega zakona vedoma opusti navesti ime avtorja uporabljenega dela in vir.

6. Kdor zoper predpis § 33. tega zakona vedoma daje v promet ali javno razstavlja dela, navedena v tem paragrafu.

7. Kdor zoper predpis § 34. tega zakona vedoma oškoduje opravičeno korist naslikane osebe ali njih sorodnikov.

V težjem primeru koristoljubja se smeta izreči ena in druga kazen.

Za prosvetna društva je pa največje važnosti § 58., ki se glasi:

»Za gledališke in kinomatografske predstave, koncertna in radiofonska izvajanja, javna predavanja in razstave, prirejene brez avtorjeve dovolitve, odnosno dovolitve avtorsko-pravnega upravičenca, mora plačati oškodovalec oškodovancu ves dohodek od neupravičenega izvajanja brez odbitka stroškov.

Ce je bilo delo predstavljeno, izvedeno, odnosno razstavljeno z drugimi deli vred, se mora odrediti kot odškodnina sorazmeren del dohodka.

Omeniti moramo, da so se avtorji v precejšnjem številu združili in osnovali v še boljšo obrambo svojih pravic posebno avtorsko centralo. Večinoma so poverili zastopstvo teh pravic odvetniku, ki v vsakem slučaju takoj posežejo vmes in uveljavljajo pravice po tem zakonu. Nerodno pa je, ker v mnogih slučajih sploh ni znano, kdo zastopa avtorsko pravico, na koga se je treba obrniti za dovoljenje predstavljenja ali predvajanja. Prosvetna zveza smatra za svojo dolžnost, da tudi v tem oziru štiti včlanjena društva, zato priporočamo vsem včlanjenim društvom, naj se za pojasnila in nasvete obračajo na Prosvetno zvezo. Prosvetna zveza bo tudi lažje dosegla ugodnejše pogoje, kakor posamezna društva sama. Tudi samo na sebi je pravilno stališče, da proti združenim avtorjem nastopajo prosvetna društva kot enota.

Dramatični odsek

Zaščita avtorskih pravic.

Po predpisih novega zakona o zaščiti avtorske pravice, objavljenega dne 25. januarja 1930 v »Uradnem listu« kraljevske banske uprave dravske banovine št. 24, si morajo vsa društva, ki prirejajo gledališke igre naših kot tudi inozemskih avtorjev pred uprizoritvijo izposlovati zato potrebno dovoljenje za uprizoritev, katera se namerava uprizoriti.

Nadalje morajo vsa pevska društva, kino-podjetja, bari, hoteli, restavracije, gostilne, kjer se izvaja petje ali godba s piskalnimi ali godalnimi instrumenti,

v katerih se vrše simfonični koncerti, kjer nastopa vojaška, mestna, sokolska, gasilska, rudniška ali druge civilne godbe, salonski orkestri, Jazz-band, tamburaška ali ciganska godba, citraši, kjer se uporablja glašovir, harmonij, gosli, orkestrion, pianolo ali glasbeni instrumenti, prijaviti pred izvedbo programa svoj repertoar in izposlovati avtorjevo dovoljenje za dovolitev izvajanja.

Vse zgoraj navedene korporacije, društva itd. se opozarjajo, da naj v izogib kazenskih posledic § 48. in sle-

dečih citiranega zakona zaprosijo pred izvedbo za dovoljenje in sicer za **dravsko banovino od polmočnega zastopnika avtorskih pravic** »(Udruženje jugoslovanskih avtorjev«) gosp. Tavčarja Cirila, Ljubljana, Grajska planota.

Divji mož. Koroška pravljica v petih dejanjih s petjem, plesom in godbo. Spisal Tone Gaspari. Založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani 1930. — Cena broširanemu izvodu 12 Din. Naroča se v Učiteljski knjigarni v Ljubljani. — Znano je, da vlada še vedno precejšnje pomanjkanje na polju mladinske dramatike. Učiteljska tiskarna je zamašila

že marsikatero vrzel na tem področju in bo tudi z Gasparijevo pravljico ugodila mnogim šolskim in tudi diletantskim odrom, ki hočejo prirediti res lepo in otrokom primerno igrico. Vsebina ji je posneta iz koroške pravljice o kraljični Rožici, ki jo je ugrabil povodni mož in ki jo naposled rešijo pogumni pastirji, a Foltej njen pravi rešitelj pa postane njen mož in dedič vsega kraljestva. Gasparijev slog, napeta vsebina in lepa scenerija, vse to bo knjigi najboljše priporočilo, da si bo priborila eno izmed prvih mest med mladinskimi dramatičnimi spisi.

Ljudska knjižnica

Zveza ljudskih knjižnic.

V 1.-2. številki letošnjega »Vestnika Prosvetnih zvez« smo objavili pravila Zveze ljudskih knjižnic, ki se je ustanovila na zadnjem občnem zboru Prosvetne zveze v Ljubljani. Ker je Zveza ljudskih knjižnic velike važnosti za pravilno delovanje in pospeševanje naših podeželskih knjižnic, se nam zdi potrebno, da nanjo še posebej upozorimo in pojasnimo njen idejni ter organizatorični značaj in pomen.

Vsako, ki je imel kdaj opravka z ljudsko knjižnico in ima vpogled v naše prosvetno delo, nam bo moral priznati, da je zvezanih s knjižničarstvom toliko idejnih in tehničnih vprašanj ter nalog, da jih posamezni knjižničar nasplošno ne more sam rešiti in obvladati. Zato potrebuje nekoga, ki mu svetuje in pomaga.

Ne lahko delo obstoji že v izberu primernih knjig, pred vsem seveda v vzgojnem in umetniškem oziru, pa tudi kar se tiče primernosti za posamezne starostne dobe, stanove itd. Ker je izposojevanje knjig pred vsem vzgojno delo, je zato treba nekoga, ki knjižničarja o vsem tem pouči, mu odpre zmisel in razumevanje za knjižničarstvo kot poklic, mu posreduje potrebno znanje in ga v njegovem prizadevanju pravilno usmeri. Dalje je

treba knjižničarju navodil glede zunanje, zgolj tehnične plati poslovanja, na kateri šele sloni njegovo pravo duševno in kulturno delo. To poslovanje mora biti v največji meri smotreno, tako da mu z najmanjšim naporom in z največjo zanesljivostjo omogoča vzdrževati v knjižnici potrebni red; če tega ni, je vsako vzgojno delo skrajno otežkočeno, če ne docela onemogočeno — brez ozira na to, da predstavlja knjižnica tudi veliko materialno vrednost, ki gre prej ali slej v nič, če je knjižničarjevo tehnično poslovanje malomarno in površno.

Ker torej knjige, ki so izročene knjižničarju v varstvo, nimajo samo idealne, duhovne vrednosti, ampak tudi materialno, potrebuje vsaka knjižnica tudi primerna denarna sredstva, ker se sicer ne more razviti. Baš pomanjkanje teh sredstev pa je dostikrat vzrok, da začno knjižnice hirati in propadati. Zato jim je tudi v tem oziru potrebna neka urejena pomoč, ki vse take težkoče zmanjša in poizkuša vsaj največje ovire omiliti in odstraniti.

Vse te naloge pa si je nadela Zveza ljudskih knjižnic, ki je poleg drugega že došedaj preskrbela knjižnicam zelo ugoden popust pri knjigah ter jim omogočila skupno nakupovanje in enotno vezavo

knjig. Kako je bila Zveza ljudskih knjižnic že zaradi tega naravnost potrebna, nam dokazujejo neprestana naročila novih knjig, ki jih centrala prejema od društvenih knjižnic.

Toda namen Zveze obstoji tudi v tem, da organizatorično združi vse knjižnice Prosvetne zveze v sklenjeno celoto ter jim da enotno kulturno-vzgojno in tehnično vodstvo, ki bo omogočilo njihov vsestranski napredek in smotreni razvoj, kakor ga zahtevajo sodobne kulturne razmere in potrebe. Zveza hoče biti središče, v katerega se stekajo vsi rezultati posameznih knjižnic, kjer se zbirajo vzgojne in tehnične izkušnje in od koder prihajajo njenim članicam idejne in moralne vzpodbude.

Največjo pažnjo bomo seveda tudi zanaprej posvečali strokovni izobrazbi knjižničarjev (zlasti na tečajih), ter delali na to, da uvedemo v naše knjižnice enotno premišljen, preizkušen ter karnajbolj smotren način poslovanja, za kar bomo skušali preskrbeti vsa potrebna tehnična sredstva. V načrtu za bližnjo bodočnost ima Zveza nadalje kratko brošuro o ljudskem knjižničarstvu, ki naj bi seznanila knjižničarje z vsemi vzgojnimi in tehničnimi nalogami ter popolnejši seznam knjig, ki bi poleg oznak različne primerčnosti podajal tudi kratko vsebino posameznih del, kar bi knjižničarjem dostikrat zelo olajšalo delo.

Ker je velike važnosti tudi neposredni stik centrale s posameznimi knjižnicami, zato bo Zveza po svojem funkcijonarju od časa do časa pregledala delovanje posameznih knjižnic ter ugotovila njihovo dejansko stanje. Na ta način bo Zveza šele mogla stvoriti med knjižnicami in njihovim vodstvom potrebno neposredno ter živo razmerje, ki omogoča stvarno medsebojno pomoč in oporo.

Da pa bo Zveza mogla uresničiti vsaj del svojega obsežnega programa, bo treba požrtvovalnega in vnetega sodelovanja poedinih knjižnic s centralo, ker smo v materialnem oziru navezani popolnoma sami nase. Pomisliti namreč moramo, da so v najnaprednejših kulturnih državah ljudske knjižnice deležne visoke občinske in državne podpore kot n. pr. na

Danskem ali Češkoslovaškem, kjer so občine po vojni prispevale za knjižnice 12 milijonov Kč, poleg tega pa daje knjižnicam podporo v knjigah tudi ministristvo šolstva! Velikih sredstev pa potrebuje tudi centrala, če hoče uspešno vršiti svojo nalogo. V Nemčiji n. pr. dobivajo posamezne centrale, ki imajo nekako značaj naše Zveze, povprečno po 150 do 200 tisoč dinarjev državne podpore na leto — in vendar tožijo, da s tako majhnimi dotacijami ne morejo naprej.

Toda kljub temu moramo storiti vse, kar je v naših močeh, da dvignemo naše ljudsko knjižničarstvo na dostojno kulturno višino, na kateri stoji že pri naprednih narodih. Prepričani smo, da bo mogla Zveza po nekaj letih svojega delovanja — v okviru svojih materialnih možnosti seveda — pokazati na lepe uspehe, če bodo vse naše knjižnice s svojim razumevanjem in dobro voljo podprle njeno prizadevanje in se je kot svoje centrale tesno oklenile.

Ob koncu naj še omenimo, kako veliko važnost polagajo baš narodi, ki imajo svojo ljudsko knjižničarstvo na najvišji stopnji razvoja, v skupno organizacijo knjižnic. Kot zgled naj navedemo malo Dansko, ki pa je v marsikaterem kulturnem pogledu lahko tudi največjim narodom in državam za vzor. Kakor Češkoslovaška ima tudi Danska zakon o knjižnicah, ki določa splošni organizatorični okvir pa tudi podrobno tehnično delo. Na Danskem obstoja centrala knjižnic, ki jo je polagoma ustvarila nujnost razvoja, končno pa jo je sprejela v svojo okrilje država sama. Ona preskrbuje pripomočke za poslovanje in izobrazbo knjižničarjev, ter podeljuje podpore, ki jih danska država v obilni meri naklanja. Zunanji okvir danskega knjižničarstva pa je sledeči: dežela je prepletana z vaškimi in farnimi knjižnicami. V tej mreži tvorijo v gotovih razdaljah močnejše vozle nekake okrožne knjižnice. Večja ozemlja pa so zopet združena v centralnih knjižnicah, ki so neposredno zvezane z državno knjižnico v glavnem mestu. Med vsemi temi vrstami knjižnic obstoji živahna skupnost in sodelovanje. Tako tvorjo danske ljudske knjižnice

enotno kulturno-prosvetno zgradbo, ki ima svoj temelj v malih podeželskih knjižnicah, naravni zaključek in vrh pa ji tvori državna knjižnica kot najvišja narodno-kulturna instanca na tem področju.

Od Danske pa se baš Slovenci lahko veliko naučimo, ker nam dokazuje, koliko more tudi majhen narod v kulturnem oziru doseči s smotrenim in potrpežljivo podrobnim delom.

Ljudsko knjižničarstvo na Češkoslovaškem.

Češkoslovaška ima že od l. 1919. »Zakon o javnih občinskih knjižnicah«, ki odreja, da se mora v vsaki občini, torej tudi v vasi, ustanoviti in vzdrževati javna knjižnica, kjer je večja narodna manjšina, pa še za to poseben oddelek. Med tem, ko se je v l. 1920. našelo občinskih knjižnic 2400 z 1,700.000 knjigami, jih je bilo v l. 1926. že 15.000, ki so imele več kot 5 milijonov knjig. Da te zaloge knjig niso ostale brez učinka pri občinstvu, priča število zapisanih bralcev, ki znaša 900.000, 13 in pol milijona izposojenih knjig in 16 milijonov Kč prejemkov za l. 1926. Na Češkem, na Moravskem in v Šleziji pride ena javna knjižnica na 865 prebivalcev, na vsakih 100 pa povprečno 48 knjig. Bralcev je 7.4% vsega prebivalstva, pri Čehih 7.6%, pri Nemcih 6.9%. Na enega bralca pride 18 izposojenih knjig. V l. 1926. znaša prirastek knjig 9.1% napram letu 1925. Občine so prispevale za knjižnice 12 milijonov Kč, to je za vsakega bralca so plačale povprečno 1.23 Kč, za češke knjižnice 1.35 Kč, za nemške 0.95 Kč.

Na Slovaškem, kjer so se občinske knjižnice začele razvijati šele pred nekoliko leti, jih je bilo v l. 1926. že 3213 z več kakor 200.000 knjigami. Na eno slovaško knjižnico pride 78 zvezkov, na

enega bralca 5 knjig. Bralcev je bilo 105.000, to je 5.2% Slovakov. V Podkarpatski Rusiji je delovalo 69 javnih občinskih knjižnic, 4 osrednje in 216 čitalnic. Vsega skupaj so imele 60.000 knjig.

Ministrstvo šolstva daje občinskim knjižnicam podporo (l. 1926. v celoti 2179 občinam), toda praviloma nikdar v denarju, temveč v dobrih knjigah. Mesta, ki imajo nad 10.000 prebivalcev, morajo ustanoviti uradno mesto knjižničarja s popolno srednješolsko izobrazbo in enoletnim knjižničnim tečajem v državni knjižnični šoli. Manjši kraji od 2000 do 10.000 prebivalcev poverjajo dolžnosti knjižničarja izvoljeni osebi (honorarni), navadno učitelju, ki ima tritedenski knjižničarski tečaj. Za knjižničarje v malih krajih se vrše ob primernih prilikah brezplačna predavanja, kjer dobe tudi druga poučna sredstva, in sicer brezplačno, da se nauče voditi knjižnice.

Prosvetni zbori pa skrbе potom izvoljenih okrajnih knjižničarjev nadzornikov za to, da se uvrste tudi v vsake knjižnice dobre knjige. Državno nadzorstvo nad knjižnicami vrše 4 knjižničarski instruktorji.

(Po »Učiteljskem Tovarišu« z dne 31. januarja 1930.)

Nove knjige do 8. aprila 1930.

	broš.	vez.		broš.	vez.	
	Din	Din		Din	Din	
Večer življenja. — Molitvenik. — Lj. 1929. — Str. 308. — Z velikimi črkami. — Vel. 11 × 7 cm (Sfiligoj). V platno, rdeča obreza	—	—	16.—			
Isto. V imitacijo usnja, zlata obreza	—	—	20.—			
				Isto. V usnje, mehko vat. zlato obrezo	—	—
				Opeka dr. Mihael, Kralj vekov. — Trinajst govorov o Bogu. — V stolni cerkvi sv. Nikolaja v Ljubljani gororil dr. Mihael Opeka. — Lj. 1930. Str. 128 (Ničman)	20.—	30.—

	broš.	vez.		broš.	vez.
	Din	Din		Din	Din
Isto. Celo platno . . .	—	42.—	(Umetn. prop.)	25.—	—
Nova Pratika za navadno leto 1930. — Izdal in založil »Novi List« v Gorici. — 110 str. in oglasi (»Novi List«)	—	—	Tine Kos. — Monografija. — Zbirka del slovenske umetnosti. Zv. 1. Izdaja Umetn. Matica. Lj. Uvod napisal Tone Seliskar. Zbirka del: 24 reprodukcij. — Lj. 1929. Str. 11 + 24 (Umetn. Matica) .	30.—	—
Pravljice 1.—6. zvezek. — Zbral stric Janez. — Gorica 1929/1930 po str. 32. — Ilustr. (Kat. knjig). Posamezen zvezek . . .	1.—	—	Veber Fr., Filozofija. — Načelni nauk o človeku in o njegovem mestu v stvarstvu. — Znanstvena knjižica 10. zv. — Lj. 1930. Str. 216. (Jugosl. knj.) .	48.—	60.—
Zbirka se nadaljuje.			Ljudska knjižnica 35. zv.: Cirkuški otrok. — Roman. — Nemški spisala baronica Brackel. — Prevel I. V. — Lj. 1929. — Str. 228. (Jugosl. knj.) . .	28.—	40.—
Bellek Alojzij, Priprava za srečno smrt. — Sredstva in načini za doseg srečne smrti, duhovno češčenje, premišljevanja in pobožnosti. — Izdalo za 25 let. Marijinega Lista uredništvo v Črensovcih, ki je prestavo preskrbelo po Bogoslavi. I. del. Dol. Lendava-Črensovci 1929. Str. 64 (A. Bellek)	4.—	—	Zorec Črtomir, Tabor. — Spisal in ilustr. Črtomir Zorec. — Maribor 1929. — Str. 20. (Mar. gozd. župa)	4.—	—
Šegula F. S., Moj tovariš. — Molitvenik za mladeniče. — Maribor 1930. — Str. 327 + IV (Tiskarna sv. Cirila). Rdeča obreza.	—	17.50	Zorec Črtomir, Življenje v taboru. — Spisal in z lesorezi opremil Črtomir Zorec. — Maribor 1930. — Str. 20. (Mar. gozd. župa)	4.—	—
Isto. Zlata obreza . . .	—	22.—	Peterlin - Batog Alojzij, Pot za goro. — Dobova 1929. — Str. 51. — (Samozaložba)	11.—	17.—
Tisoč in ena noč III. zv. — Zbirka pravljic z Jutrovega. Za odrasle priredil Andrej Rape. — Z 19 slikami. Lj. 1929. Str. 371. — (Učiteljska tiskarna) .	+	60.—	Krekova knjižnica I. zv. Martin Andersen Nexö, Proletarske novele. — Poslov. Tone Krošl. — Lj. 1930. — Str. 157. (Del. zal.) kart.	24.—	—
Čehov Anton, Anjute. — Novele. — Prevedel Josip Vidmar. — Načrt za platnice izdelal Ivo Spinčič. — Publikacije Modre Ptice. Knjiga 2. — Lj. 1930. — Str. 332. Modra Plica. Kart.	60.—	—	O krščanski vzgoji mladine. — Okrožnica Sv. Očeta Pija XI. z dne 31. dec. 1929. — Str. 56. (Lj. 1930.) (Ničman)	4.—	—
Isto. V celo platno vezano	—	80.—	Knaflič dr. Vladimir, Traktat o tisku I. del: Zgodovinska in primerjalna studija o pričetkih, razvoju in zaprekah tiska		
Isto. V usnje vezano .	—	100.—			
Glonar dr. Joža, Poučni slovar. Zv. 7: Varpaccio Vittore-Corning. — Marca 1930. Str. 193 do 224.					

	broš. Din	vez. Din		broš. Din	vez. Din
in o vsebini in pomenu tiskovnega prava in tiskovne svobode. — Lj. 1930. — Str. 198. (Dr. Knaflič)	125.—	—.—	Lj. 1930. — Str. 133. (SS Matica)	20.—	—.—
»Samorodnost«. — Ilustrirana revija za življenje, umetnost in kritiko. — Izd. Ivo Sever, Zagreb. Odg. ur. Marija Sever, Lj. Izhaja od marca 1930. (Naša Gruda, Zagreb.) Celoletno	90.—	—.—	Pibrovec Leo, Osnovni razred v luči sedanjih vzgojno-didaktičnih načel. — Lj. 1929. — Str. 192. (SS Matica)	40.—	—.—
Posamezna številka	16.—	—.—	Puhar Leopold, Mladina, boj se ga! Knjižu. Podml. Rdečega križa	1.50	—.—
Ozvald dr. Karel, Duševna rast otroka in mladostnika. — Priročna pedagoška knjižn. III. zv. —			»Naša doba«. Revija za javna vprašanja. — Izhaja vsako drugo soboto. — Ured. dr. Albert Kramer. — Izhaja od 8. marca 1930. Posamezna številka	8.—	—.—

Društva poročajo

Katoliško prosvetno društvo v Preski. Občni zbor se je vršil dne 9. februarja. Zakasnili smo se zato, ker se je prezidavala dvorana in oder.

Iz tajniškega poročila: Društvo šteje 121 članov. Med letom sta umrla dva. Društvo ju je spremilo k pogrebu z zastavo, ter plačalo za nju po eno sv. mašo.

Odbor je imel 14 sej, bile so sklepčne. Pisarna šteje 93 dopisov. Došlih 53, odposlanih 40. Društvenih sestankov je bilo šest. Govorniki: č. g. župnik Vinko Bernik, Franc Miklavčič, Narte Velikonja, Lambert Ehrlich. Predavanja so življale skioptične slike ter deklamacije in male igrice. Bila so dobro obiskana. Proslavili smo tudi pustno nedeljo z igrico in kupleti ter praznovali sv. Miklavža. Igerskih nastopov je bilo z gostovanji in

ponavljajući vred 12. Društvo je naročeno na »Mladiko«.

Blagajniško poročilo: Dohodkov je bilo 10.516 Din 8 par, stroškov 9957 Din 20 par, pribitek 558 Din 88 par. Ta pribitek se je sklepom seje z dne 4. februarja oddal v fond za prenovitev dvorane. Društvo je izdalo v tem letu 3501 Din 88 par fondu za oder, poleg tega mu vrnilo še 1810 Din, katere si je izposodilo za poplačilo radia. Vstopnina radia je donesla 980 Din. Za knjižnico smo izdali 595 Din.

Knjižničarjevo poročilo: 65 članov je prebralo 1038 knjig. Knjižnica šteje 310 knjig.

Predsednik konstatira z zadovoljstvom napredek društva ter poda nekaj prepotrebnih migljajev in navodil glede društvenega delovanja.

Vsebina: Občni zbor prosvetne centrale v Celovcu. — Prosvetni večer. — Ženski odsek. — Kino odsek. — Radio Ljubljana. — Zakon o zaščiti avtorske pravice. — Zaščita avtorskih pravic. — Ljudska knjižnica. — Društva poročajo.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva c. 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.